

PRZEGLĄD BIBLIOTECZNY

LIBRARY REVIEW

Rocznik 84

2016

zeszyt 2

Kwartalnik „Przeгляд Biblioteczny” jest wykazywany na liście czasopism punktowanych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z liczbą 9 punktów

TREŚĆ

ARTYKUŁY

- JADWIGA SADOWSKA: Bibliografia zalecająca w Polsce. 177
- KRYSTYNA K. MATUSIAK: Digitization and the Changing Roles of Libraries in Support of Humanities Research: The Case of the Harrison Forman Collection. 196
- MAREK NAHOTKO: Ewolucyjne i rewolucyjne procesy powstawania gatunków tekstów elektronicznych 214
- KRYSTYNA HUDZIK: Biblioteki niemieckie idą w chmurę! Infrastruktura danych bibliotecznych na bazie cloud. 244
- MAGDALENA WÓJCIK: Wirtualność i realność informacji – kontekst filozoficzny, informatyczny i informatologiczny 257

SPRAWOZDANIA

- „Książka i technologie”. Konferencja Naukowa (Warszawa, 15-16 marca 2016 r.) (Mikołaj Ochmański) 271

RECENZJE I PRZEGLĄDY PIŚMIENNICTWA

- Michał Rogoź: *Fantastycznie obecne. Anglojęzyczne bestsellerowe cykle powieściowe dla dzieci i młodzieży we współczesnej polskiej przestrzeni medialnej*. Kraków: Wydaw. Naukowe, Uniwersytetu Pedagogicznego, 2015 (Michał Zajac) 279
- Kronika Państwowego Instytutu Książki (1945-1949)*. Wstęp, przypisy i opracowanie Małgorzata Korczyńska-Derkacz. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015 (Zbigniew Gruszka) 282
- Teatr w bibliotece. Doświadczenia i praktyka*. Pod red. Małgorzaty Pietrzak. Warszawa: Wydaw. SBP, 2015 (Edyta Kosik) 284
- Przeгляд piśmiennictwa krajowego (Barbara Koryś) 286
- Z lektur zagranicznych (Jacek Wojciechowski) 291

- Z ŻYCIA SBP. 307

- KRONIKA ŻYCIA NAUKOWEGO 2015 (Oprac. Dorota Grabowska) 317

KOMUNIKATY

- Nagroda Naukowa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich im. Adama Łysakowskiego za rok 2015 (Jadwiga Sadowska) 343

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Barbara Sordylowa (1934-2016). Wspomnienie (*Hanna Tadeusiewicz*) . . . . . 345Jadwiga Piotrowska (1928-2016) (*Magdalena Rzadkowolska*) 352

WSKAZÓWKI DLA AUTORÓW 355

JADWIGA SADOWSKA
Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: jadwigasadowska@o2.pl

BIBLIOGRAFIA ZALECAJĄCA W POLSCE

Jadwiga Sadowska, dr hab., absolwentka polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego i studiów doktoranckich w zakresie lingwistycznych podstaw systemów informacyjnych na Wydziale Neofilologii UW. Pracownik Biblioteki Narodowej (1974-2007), kierownik Instytutu Bibliograficznego (1993-2007), zastępca dyrektora Biblioteki Narodowej (1994-1998), profesor w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego (2005-2012), od 2008 r. profesor Uniwersytetu w Białymstoku. Autorka ok. 300 publikacji z zakresu języków informacyjno-wyszukiwawczych, opracowania rzeczowego dokumentów, bibliografii, współczesnego rynku wydawniczego. Ważniejsze publikacje: *Hasła przedmiotowe w teorii Adama Łysakowskiego i praktyce „Przewodnika Bibliograficznego”* (2000), *Język haseł przedmiotowych Biblioteki Narodowej: studium analityczno-porównawcze* (2003), *Książki i czasopisma w Polsce w świetle liczb (1990-2010)* (2013), rozdziały i red.: *Prasa regionalna i lokalna na terenie województwa podlaskiego w latach 1989-2010* (2013), *Prasa na terenie województwa podlaskiego w latach 1944-2012* (2014).

SŁOWA KLUCZOWE: Bibliografia zalecająca. Bibliografia wyborowa. Formy bibliografii zalecającej. Ideologizacja bibliografii. Bibliografia a polityka. Zakład Bibliografii Zalecającej.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – celem artykułu jest przedstawienie rozwoju bibliografii zalecającej w Polsce w okresie powojennym, jej założeń teoretyczno-metodologicznych i realizacji praktycznej oraz przyczyn jej zaniku. **Metody** – zagadnienie przedstawiono na podstawie analizy piśmiennictwa, przykładów bibliografii zalecającej oraz tematyki poradników bibliograficznych, wydawanych w Bibliotece Narodowej. **Wyniki/wnioski** – Bibliografia zalecająca w Polsce opracowywana w okresie powojennym, a zwłaszcza w latach 40. i 50. wzorowana była na bibliografii zalecającej radzieckiej, w kolejnych dekadach pełniła rolę raczej bibliografii wyborowej, głównie jako pomoc w bibliotekach publicznych i szkolnych. Na zanik bibliografii zalecającej w Polsce w latach 90. XX w. złożył się splot różnych okoliczności, takich jak: niski poziom zainteresowania społecznego tym typem bibliografii i niewielkie jej wykorzystanie, pracochłonność, zwłaszcza przy znaczącym wzroście produkcji wydawniczej, dostęp do bibliograficznych baz danych, a także rezygnacja Biblioteki Narodowej z jej opracowywania.

KRYSTYNA K. MATUSIAK
Morgridge College of Education
University of Denver
e-mail: krystyna.matusiak@du.edu

DIGITALIZACJA I ZMIENIAJĄCE SIĘ ROLE BIBLIOTEK WE WSPIERANIU BADAŃ Z ZAKRESU HUMANISTYKI NA PRZYKŁADZIE KOLEKCJI HARRISONA FORMANA

SŁOWA KLUCZOWE: Digitalizacja. Źródła pierwotne. Zasoby dziedzictwa kulturowego. Kolekcje cyfrowe. Kolekcje tematyczne. Fotografia historyczna. Humanistyka cyfrowa.

ABSTRAKT: **Teza/Cel** – Artykuł zawiera analizę roli bibliotek w poszerzaniu dostępu do źródeł pierwotnych poprzez digitalizację, a także w zapewnianiu wsparcia dla badań z zakresu humanistyki. **Metoda badań** – Autor analizuje literaturę na temat zachowań informacyjnych badaczy w dziedzinach humanistycznych w aspekcie zwiększonego wykorzystania zdigitalizowanych źródeł pierwotnych. Na przykładzie zdigitalizowanych fotografii i pamiętników z Kolekcji Harrisona Formana zwraca również uwagę na zwiększającą się rolę bibliotek w tworzeniu nowego źródła materiałów naukowych oraz wspieraniu przez nie badań w zakresie humanistyki. **Wyniki i wnioski** – Digitalizacja staje się coraz ważniejsza nie tylko z uwagi na łatwość użycia i dostępu do dokumentów, lecz także poprzez oferowanie nowych możliwości badaczom w dziedzinach humanistycznych. Projekty digitalizacyjne zapewniają rozbudowaną kontrolę intelektualną źródeł pierwotnych, możliwość odkrywania ukrytych kolekcji i gromadzenia materiałów rozproszonych. W swym obecnym kształcie kolekcje cyfrowe wykazują pewne niedomogi, jeśli chodzi o wspieranie naukowców w poszukiwaniach i zapewnianie informacji kontekstowej. Tworzenie kolekcji cyfrowych służących wspieraniu badań humanistycznych wymaga transformacji ról bibliotek i współpracy z badaczami w zakresie humanistyki cyfrowej.

MAREK NAHOTKO
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński
e-mail: marek.nahotko@uj.edu.pl

EWOLUCYJNE I REWOLUCYJNE PROCESY POWSTAWANIA GATUNKÓW TEKSTÓW ELEKTRONICZNYCH

Marek Nahotko, dr hab., jest adiunktem w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Specjalizuje się w zagadnieniach metadanych dokumentów elektronicznych i wykorzystania Internetu w komunikacji naukowej i działalności informacyjnej. Jest autorem książek: *Komunikacja naukowa w środowisku cyfrowym* (Warszawa, 2010), *Naukowe czasopisma elektroniczne* (Warszawa, 2007), *Opis dokumentów elektronicznych. Teoretyczny model i możliwości jego aplikacji* (Kraków 2006), *Metadane: sposób na uporządkowanie Internetu* (Kraków, 2004) oraz licznych artykułów publikowanych m.in. na łamach „Przeglądu Bibliotecznego”, „Zagadnień Informacji Naukowej” oraz „Biuletynu EBIB”.

SŁOWA KLUCZOWE: Cyfryzacja publikowania naukowego. Gatunki tekstu. Dyfuzja innowacji. Ewolucja gatunków tekstu.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Przedstawiono opis procesów transformacji publikowania, w szczególności naukowego, z formy drukowanej do elektronicznej z zastosowaniem teorii gatunków tekstu. Mowa jest o gatunkach tekstów użytkowych (nieliterackich). **Metody badań** – Wykorzystano metodę analizy piśmiennictwa z obszaru genologii lingwistycznej oraz dyfuzji innowacji. Zmiany w strukturach mentalnych przedstawione zostały z użyciem techniki ram dynamicznych. **Wyniki** – Problem został przedstawiony z dwóch, kompatybilnych punktów widzenia. Po pierwsze, omówione zostały dostępne w literaturze modele ewolucji gatunków, wynikającej ze zmian technologicznych, prowadzących do upowszechnienia gatunków tekstu w formie elektronicznej (cybergatunków). Zmiany te uznane zostały za procesy innowacyjne w rozumieniu ekonomicznych teorii dyfuzji innowacji. Po drugie, ewolucja gatunków przedstawiona została od strony zmian w modelach mentalnych, tworzonych w umysłach ich użytkowników. **Wnioski** – We wszystkich teoriach wyróżnia się dwójakiego rodzaju zmiany gatunków tekstów: ewolucyjne i rewolucyjne, przy czym te ostatnie zwykle dotyczą zmian spowodowanych wprowadzaniem nowych technologii. Zmiany te mogą być rozpatrywane z punktu widzenia procesów tekstu, tekstu jako wyniku realizacji tych procesów lub reprezentacji mentalnych pojęć dotyczących tych procesów i gatunków tekstu.

KRYSTYNA HUDZIK
Biblioteka Główna
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
e-mail: k.hudzik@umcs.lublin.pl

BIBLIOTEKI NIEMIECKIE IDĄ W CHMURĘ! INFRASTRUKTURA DANYCH BIBLIOTECZNYCH NA BAZIE CLOUD

Krystyna Hudzik, st. kustosz dypl., kieruje Oddziałem Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów w Bibliotece Głównej UMCS w Lublinie. Opublikowała artykuły na temat bibliotekarstwa niemieckiego, m.in. *Standardy gromadzenia i opracowania zbiorów w bibliotekach uniwersyteckich w Niemczech* (2010), *Niemiecka Biblioteka Cyfrowa: portal kultury i nauki* (2010) *Transatlantyckie partnerstwo niemieckich i amerykańskich bibliotek w dobie cyfrowej* (2007), *Bibliotekarz dziedziny – doświadczenia niemieckie a polskie możliwości ich adaptacji* (2001). Odbyla staże i praktyki w bibliotekach uniwersyteckich w Jenie, Kolonii, Tybindze, Konstancji i Wiedniu oraz pobyt badawczy (Gastforscherin) w Instytucie Nauki o Bibliotece i Informacji Uniwersytetu Humboldta w Berlinie w roku akademickim 2015/2016. Laureatka Fritz-Stern-Stipendium przyznanego przez Deutsche Nationalstiftung.

SŁOWA KLUCZOWE: Dane biblioteczne. Systemy biblioteczne. Katalogowanie. Zarządzanie metadanymi. Projekt CIB. Biblioteki w Niemczech. Cloud-Computing.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Przedstawiono założenia projektu „Infrastruktura danych bibliotecznych na bazie Cloud” realizowanego w Niemczech w latach 2013-2016, którego celem jest przejście bibliotek na pracę w systemie Alma i WMS. Omówiono proces przechodzenia bibliotek niemieckich na międzynarodowe formaty i standardy katalogowania RDA. **Metody badań** – analiza systemowa – projekt przedstawiany jest jako fragment niemieckiego systemu bibliotecznego; analiza semantyczna treści dokumentów instytucjonalnych, tworzonych głównie przez DFG – instytucję finansującą; analiza literatury przedmiotu. **Wyniki/wnioski** – Kierunek podjętych zmian i wybór systemów nowej generacji Alma i WMS daje możliwość ujednoczonego opracowania mediów analogowych i cyfrowych. Wprowadza niemieckie biblioteki do globalnej przestrzeni sieciowej. Potwierdza skuteczność konsekwentnej i długofalowej polityki bibliotecznej państwa.

MAGDALENA WÓJCIK
Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Jagielloński
e-mail: magda.wojcik@uj.edu.pl

WIRTUALNOŚĆ I REALNOŚĆ INFORMACJI – KONTEKST FILOZOFICZNY, INFORMATYCZNY I INFORMATOLOGICZNY

Magdalena Wójcik, dr, adiunkt w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej zainteresowania badawcze obejmują problematykę nowych form komunikacji w Internecie, w tym szczególnie mediów społecznościowych i ich związków z działalnością instytucji książki. Najważniejsze publikacje to: *Web 2.0 w działalności usługowej instytucji książki*. Kraków: Wydaw. UJ, Rozszerzona rzeczywistość – potencjał badawczy z perspektywy bibliologii i informatologii. *Przegląd Biblioteczny* 2014, R. 82, z. 4, s. 565-581 oraz *The Use of Web 2.0 Services by Urban Public Libraries in Poland: Changes over the Years 2011–2013*. *Libri* 2015, vol. 65, Issue 2, pp. 91-103.

SŁOWA KLUCZOWE: Wirtualna rzeczywistość. Rozszerzona rzeczywistość. Informacja. Terminologia.

ABSTRAKT: **Teza/cel** – Celem artykułu jest dokonanie analizy pojęć realności i wirtualności w kontekście filozoficznym, informatycznym i informatologicznym. **Metoda** – Podstawą przeprowadzonych badań jest systematyczna analiza literatury przedmiotu przeprowadzona w oparciu o wyszukiwanie w bazach ScienceDirect, SpringerLink oraz Wiley Online Library, jak również w katalogach BJ, BN i NUKAT. **Wyniki** – Rezultatem analizy jest omówienie i uporządkowanie głównych kontekstów rozważań nad pojęciami realności i wirtualności prowadzonych na gruncie wytypowanych dyscyplin naukowych oraz wskazanie potencjalnych konsekwencji funkcjonowania informacji w przestrzeni rzeczywistości rozszerzonej i wirtualnej dla procesów udostępniania, przetwarzania i konsumpcji informacji. **Wnioski** – Rozumienie zakresu pojęć realności i wirtualności różni się w zależności od przyjętej perspektywy, choć w obrębie wszystkich analizowanych dyscyplin można zauważyć wspólną tendencję do postrzegania realności i wirtualności nie jako kategorii opozycyjnych, ale raczej w kategoriach pojęć transgresywnych. Badania ujawniły również niedostatki refleksji na temat wpływu koncepcji rzeczywistości wirtualnej i rozszerzonej na procesy udostępniania i odbioru informacji, prowadzonych z perspektywy bibliologii i informatologii.